

Koncepce rozvoje knihoven

ANEB KAM SMĚŘUJÍ KNIHOVNY

Martin Krčál

ISKB02 Úvod do knihovnictví, podzim 2024

Koncepce rozvoje knihoven

- ❑ strategický dokument
- ❑ fungování knihoven
- ❑ cíle na určité období
- ❑ připravuje Ústřední knihovnická rada
- ❑ schvaluje vláda

4 koncepce

- 2004 – 2010
- 2011 – 2015
- 2017 – 2020
- 2021 – 2027

- další koncepce

**2004-
2010**

**Koncept
ce
rozvoje
knihove
n**

Rovný přístup k informacím

- ❑ k publikovaným dokumentům a infozdrojům
- ❑ prostřednictvím knihovního systému
- ❑ zpřístupňování online
 - nutná změna legislativy (AZ, osiřelá díla, digitalizace)
- ❑ e-government
 - knihovny jako informační centra
 - aktivizace občanů, budování komunit v místech, zájem o veřejnou správu

Tvorba informační infrastruktury

- vzdělávání a výchova uživatelů
- celoživotní vzdělávání
 - digital divide, jiné bariéry
- uspokojování kulturních zájmů občanů
- věda a výzkum
- zlepšit vybavení knihoven
 - prostory, ICT

Podpora a rozvoj jednotlivce

- ❑ ekonomické aktivity jednotlivce
- ❑ nezávislé rozhodování jednotlivce

Fondy a zdroje

- ❑ financování nákupu knihovních fondů
 - podfinancování
 - akviziční politiky
 - spolupráce při akvizici
- ❑ zlepšit přístup k EIZ
 - konzorcia, spolupráce
 - spolupráce s vydavateli a distributory – vyjednávání licencí
 - retrokatalogizace
 - souborné katalogy a infobrány

Ochrana kulturního dědictví

□ katalogizace

- zkvalitnit
- registrace šedé literatury
- podpořit vznik nových nástrojů
- trvalé uchovávání

□ koncepce trvalého uchovávání fondů a EIZ

- <http://www.ndk.cz/koncepce>
- i2010:digitální knihovny (2005/1194) – projekt Evropské komise – doporučení k digitalizaci kulturního dědictví
- pokračování digitalizace + zpřístupnění

**2011-
2015**

**Koncept
ce
rozvoje
knihove
n**

Pracovní skupiny

- ☐ Klient a služby (Řehák)
- ☐ Procesy a legislativa (Lhoták)
- ☐ Fondy (Svoboda)
- ☐ Financování (Richter)
- ☐ Pracovníci a jejich rozvoj (Houšková)

Hlavní témata

- ❑ knihovna jako komunitní centrum
- ❑ moderní a efektivní služby pro všechny
- ❑ „silný“ portál
 - počátek rozvoje CPK – Knihovny.cz

Hlavní témata

- digitalizace a uchování kulturního dědictví
 - podpora digitalizace na různých místech
 - ❖ NDK, regiony, oborové instituce, specializované projekty
 - koncepční řešení dlouhodobé ochrany elektronických dokumentů
 - trvalé uchování tradičních fondů
 - maximální zpřístupnění e-dokumentů
- dostupnost EI Z
 - pro vědu a výzkum (VaV) po roce 2011
 - efektivní přístup k EI Z pro veřejnost

Hlavní témata

- rozvoj lidských zdrojů v knihovnách
 - koncepce CŽV pro knihovnictví
 - potřeby praxe
- vzdělávání a podpora čtenářství
- optimalizace struktury grantů
- ovlivňovat legislativní změny
 - AZ, OOÚ, PV, KZ,...

Shrnutí cílů

- ❑ využití potenciálu systému knihoven
- ❑ nové služby
 - potřeba neustálé inovace
- ❑ nové metodiky a standardy
- ❑ tvorba komunit
- ❑ zapojení moderních ICT
- ❑ optimalizace grantů
- ❑ spolupráce

2017-

2020

s výhledem do

roku 2025

Koncept ce rozvoje knihove n

**Dnes čerpáme z minulosti
a tvoříme budoucnost.**

Hlavní teze

- „Společně tvoříme knihovny jako nabídku služeb a informačních zdrojů a otevřeného prostoru pro vzdělávání, kulturu a osobní rozvoj.“

Hlavní směry

☐ **Spolupráce**

- knihovny, občané, státní správa, jiné instituce = všichni spolu

☐ **Zdroje**

- fyzické, elektronické, pro zábavu, poučení, práci,...

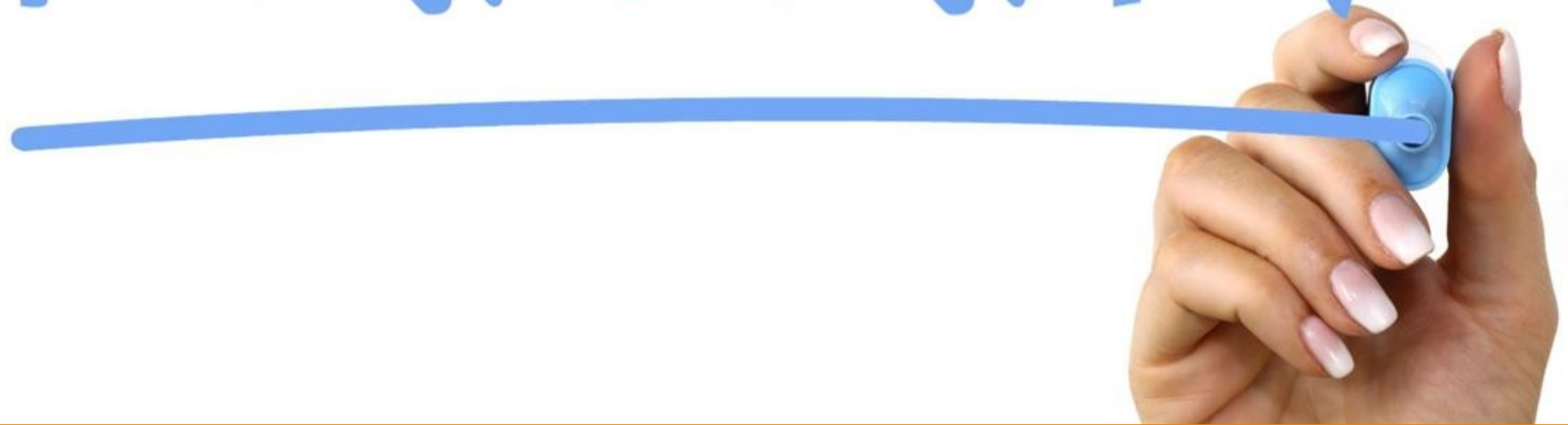
☐ **Prostor**

- sdílený prostor, pro všechny, komunitní knihovna, ekonomika

☐ **Rozvoj**

- osobnostní rozvoj jednotlivců i skupin

PRIORITY

1. digitalizace

- ❑ knihovny ve virtuálním prostředí
- ❑ fondy převádíme do digitální podoby
 - uchovávání dokumentů přístup budoucím generacím
- ❑ legislativa
 - licenční smlouvy
- ❑ online služby knihoven
 - budování centrálního portálu Knihovny.cz (MZK, 2015)
 - Získej.cz (nová forma MVS a EDD, NTK, 2020 a 2021)

2. Centra vzdělávání, kultury a komunity

- ❑ knihovna jako komunitní centrum
 - vzdělávací, kulturní a kreativní centra, nabízí řadu aktivit a akcí
 - knihovna jako centrum celoživotního vzdělávání pro všechny
- ❑ podpora čtenářství a informační gramotnosti
- ❑ hustá síť knihoven v regionech
 - dostupná a kvalitní knihovna je důležitou součástí obce
- ❑ otevřená knihovna
 - pro všechny bez bariér (fyzických i socioekonomických)
 - různé služby různým skupinám uživatelů

3. Péče o fondy a služby

- ❑ navyšování financí na nákup knihovních fondů a EIZ
- ❑ strategie pro kvalitní akvizici pro různé typy knihoven
 - cíl: nabízet zdroje pro všechny čtenáře
- ❑ centrální analytická bibliografie a sdílená tvorba bibliografie
- ❑ nákup fondů pro výzkum a vývoj
 - podpora využívání otevřených úložišť
 - CzechELib – Národní centrum pro elektronické informační zdroje

4. Ochrana uchovávání

- uchovávání tradičních dokumentů
 - realizace Koncepce trvalého uchovávání knihovních fondů tradičních dokumentů
 - vybudování Metodického centra konzervace novodobých fondů
 - péče o zvukové dokumenty ve Virtuální národní fonotéce
- efektivní nakládání s málo využívanou literaturou
 - nezatěžuje provoz knihoven, ale pro čtenáře dobře dostupná

5. Architektura a vybavení

□ rekonstrukce

- zlepšování prostor i technického vybavení knihoven
- zejména u malých obecních knihoven

□ nové budovy

- krajské i regionální

□ knihovna = místo, kde lidé tráví čas

- metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven (MZK)

6. Kvalita a komunikace

☐ zlepšování služeb

- hodnocení efektivity a kvality služeb
- benchmarking, ROI, výzkumy uživatelských potřeb

☐ propagace knihoven

- marketingové a PR nástroje
- PR oddělení
- library advocacy

7. Vzdělávání knihovníků a lidské zdroje

- systém vzdělávání
 - spolupráce knihovnických škol a knihoven, praxe, projekty
 - celoživotní vzdělávání
 - Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků
- zlepšování odměňování zaměstnanců knihoven
- generační obměna
 - popularizace oboru, noví zaměstnanci
 - důraz na kvalifikaci a knihovnické vzdělání

8. Zapojení do vědy a výzkumu

- knihovna jako klíčový partner institucí zabývajících se V&V
 - knihovníci součástí výzkumných týmů
 - práce se zdroji
- knihovna jako výzkumná instituce
- rozvoj oboru informační studia a knihovnictví

Web ke koncepci 2017-2020

- ☐ <https://konceptce.knihovna.cz/>
- ☐ včetně zhodnocení

2021-

2027

s výhledem do

roku 2030

Koncep ce rozvoje knihovne n

Knihovny = pilíře
občanské společnosti,
vzdělanosti a kultury.

Obsah koncepce

- ❑ Analytická část
 - analýza aktuálního stavu (PEST, SWOT, sektorová analýza)
- ❑ Strategická část
 - vize, teze a strategické cíle
- ❑ Seznam opatření k naplnění koncepce
 - +odpovědnost, termíny, financování apod.
- ❑ Přehled rizik
 - finanční, organizační, právní
- ❑ Slovník pojmů a zdroje

**Koncepce rozvoje knihoven
v České republice na léta 2021–2027
s výhledem do roku 2030**

PILÍŘ I.

Knihovny jako pilíře
rozvoje občanské
společnosti
a přirozená centra
komunit

PILÍŘ II.

Knihovny jako
vzdělávací
a vzdělanost
podporující instituce

PILÍŘ III.

Knihovny jako
správci kulturního
a znalostního bohatství

I. Knihovny jako pilíře občanské společnosti a přirozená centra komunit

- ❑ rozvoj komunit v místě, podpora místních aktivit
- ❑ knihovna jako otevřený a bezpečný prostor = přirozené místo pro setkávání občanů
- ❑ komunikace celospolečenských témat na lokální úrovni
- ❑ participace na rozvoji regionální identity
- ❑ vícezdrojové financování

II. Knihovny jako **vzdělávací** a **vzdělanost podporující** **instituce**

- ❑ rozvoj kompetencí v oblasti vyhledávání, hodnocení a používání informací
- ❑ neformální vzdělávání - podpora CŽV uživatelů a občanů
- ❑ podpora vzdělávacích institucí (např. prostory, infozdroje)
- ❑ podpora vědecké komunikace, sdílení výzkumů, kritické myšlení a infovzdělávání do kurikul (VŠ knihovny)
- ❑ úprava profesního vzdělávání, hledání vhodných lidí, metodická a další pomoc knihovnám

III. Knihovny jako správci kulturního a znalostního bohatství

- ❑ knihovny jako hybridní instituce (offline i online)
- ❑ garant dlouhodobého uchování kulturního dědictví
- ❑ otevřený a bezpečný fyzický i virtuální prostor pro tvorbu a konzumaci kulturního a znalostního obsahu
- ❑ implementace nových technologií
- ❑ sledování potřeb a postojů uživatelů
- ❑ učící a kreativní knihovník
- ❑ efektivní využívání infrastruktury sítě knihoven

**Jak
vzniká
koncepce**

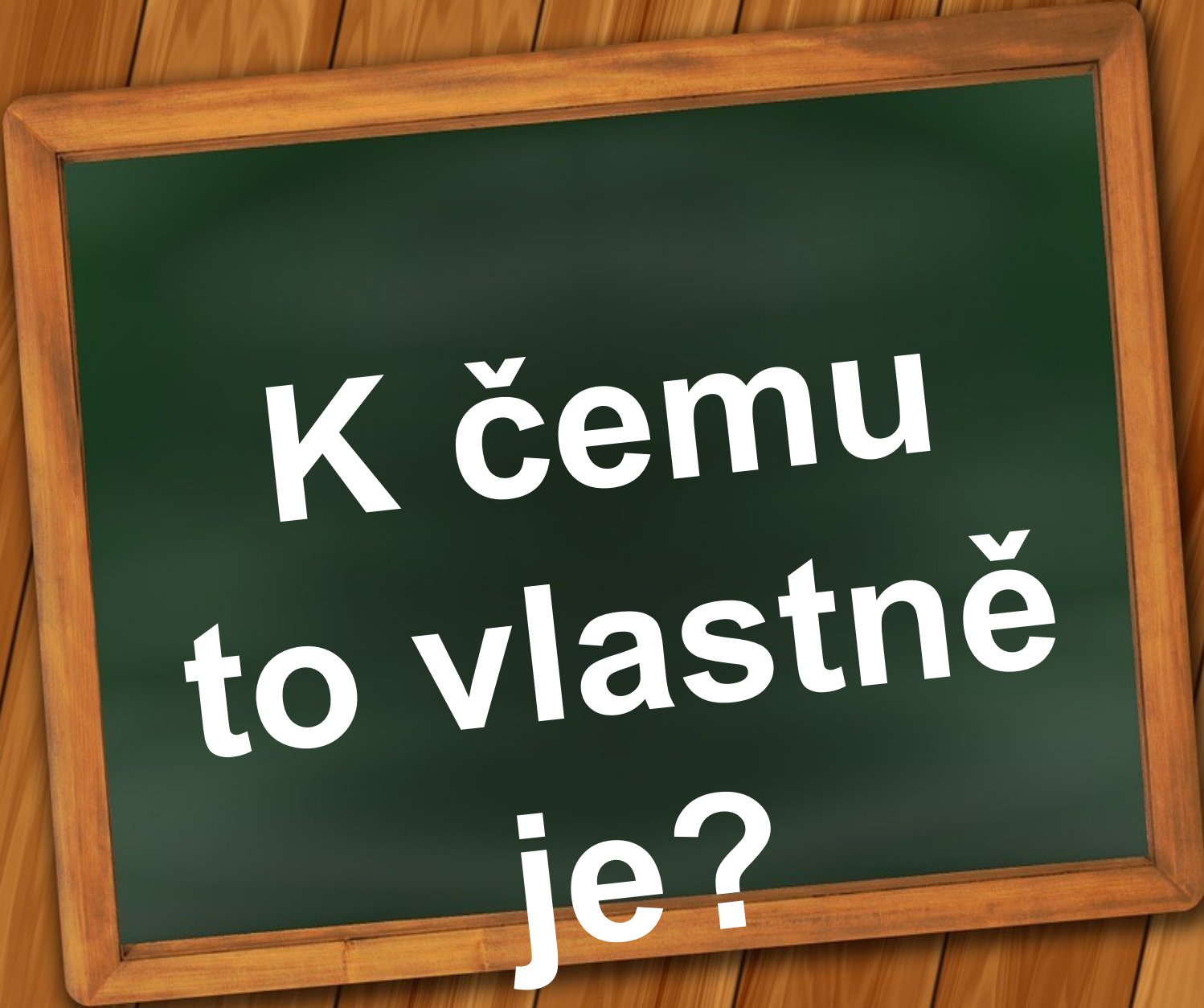
?

**Koncep
ce
rozvoje
knihove
n**

Tři fáze přípravy koncepce

1. diskuze o nové vizi a prioritách rozvoje knihoven
2. spolupráce s Ministerstvem kultury ČR, implementace do Státní kulturní politiky
3. využití strategických materiálů z jiných oblastí a rezortů, které mají vazbu na činnosti knihoven

+ prosazení v praxi

**K čemu
to vlastně
je?**

**Koncep
ce
rozvoje
knihove
n**

Co s koncepcí dál?

- ❑ Koncepce schvaluje Vláda ČR
- ❑ využívat potenciál knihoven při prosazování jejich zájmů
- ❑ kreativita
- ❑ nutná spolupráce
 - knihovny mezi sebou
 - partneři
 - sponzoři

Další koncepce

- ❑ Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků (CŽV)
- ❑ Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat v knihovnách
- ❑ další strategické dokumenty

Otázky k zamyšlení

- Co je podle Vás knihovna?
- Jak by měla knihovna vypadat v roce 2030?
- Jaké služby by měla nabízet?

Děkuji Vám za pozornost

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Martin Krčál
krca1@phil.muni.cz